

WERKCOLLEGE STRAFRECHT

ACADEMIEJAAR 2005 – 2006

VERSLAG CORRECTIONELE RECHTBANK

KATHOLIEKE UNIVERSITEIT LEUVEN

20 maart 2006

Professor R. Verstraete

Assistenten Dr. Ann Dierickx

Stef De Decker

Studenten Willem Coppenolle - 2^e lic Rechten

Margo Delporte - 2^e lic Rechten

VERSLAG CORRECTIONELE RECHTBANK LEUVEN – 15 MAART 2006

De correctionele kamer van de rechtbank van eerste aanleg bevindt zich in het gerechtsgebouw in het centrum van Leuven. Zowel de architectuur van het gebouw als de inrichting van de zittingszaal zijn erg traditioneel. Het gebouw wekt ontzag bij de burger door zijn sterk monumentale gevels en door de ingang die hoger gelegen is dan het straatniveau en bestegen moet worden met een trap. Binnenin is de zittingszaal volledig afgewerkt in hout. De akoestiek is niet optimaal en ook de houten zitbanken zijn niet meteen comfortabel. De ruimte wordt gesierd door een indrukwekkend schilderij van de Leuvense kunstenaar P. Van Humbeeck, een artistiek werk dat de volledige breedte van de wand beslaat.

De zittingen van de correctionele rechtbank zijn in principe¹ openbaar² en daar wordt gretig gebruik van gemaakt, zij het dan vooral door studenten en leerlingen die in het kader van een schoolopdracht een zitting komen bijwonen.

Bij aankomst vraagt een zaalwachter in welke hoedanigheid de bezoekers aanwezig zijn op de zitting. De namen van partijen worden genoteerd, toeschouwers kunnen plaats nemen in de zaal.

De correctionele rechtbank is samengesteld uit één of drie rechters³. De zitting van 15 maart 2006 die wij bijwoonden werd voorgezeten door één rechter. De vrouwelijke voorzitter werd (vanuit de zaal gezien) links geflankeerd door de vrouwelijke Procureur des Konings die het ambt van het Openbaar Ministerie waarneemt, en rechts door de vrouwelijke griffier. Daarnaast waren ook een agent en twee zaalwachters die het verloop van de zitting in goede banen leidden, aanwezig. De beklaagde en zijn advocaat stellen zich links op tegenover de voorzitter, de advocaat van de burgerlijke partij neemt rechts plaats.

Wanneer de voorzitter, de procureur en de griffier binnenkomen, staan alle aanwezigen op. De zitting wordt geopend, en de rol wordt overlopen. De meerderheid van de zaken wordt uitgesteld. De voorzitter, de procureur en de aanwezige advocaat bepalen in overleg een datum. Slechts een zevental zaken werden 'aangehouden', zij worden werkelijk behandeld. Vanaf dan wordt steeds hetzelfde stramien gevolgd:

¹ Bij gevaar voor de openbare orde of goede zeden kan de rechtbank beslissen geen publiek toe te laten. Ook de beklaagde kan om een zitting met gesloten deuren verzoeken.

² Art 148 GW en art 190 SV.

³ drie rechters zetelen bij zedenfeiten, hoger beroep tegen vonnissen van de politierechtbank en op vraag van de beklaagde of de openbare aanklager.

1. De voorzitter controleert de identiteit van de beklaagde. Zij vraagt de beklaagde zijn naam, voornaam, geboortedatum en -plaats en huidige woonplaats te bevestigen. De voorzitter vraagt of de beklaagde begrijpt waarom hij voor de rechtbank moet verschijnen, en indien nodig legt de voorzitter dit duidelijk uit.
Niet-Nederlandstalige beklaagden hebben het recht om zich te laten bijstaan door een beëdigde tolk⁴. De tolk legt eerst de eed af waarin hij verklaart getrouw te zullen vertalen. Op de zitting die wij bijwoonden, maakten een Georgiër, twee Franstaligen en een Spaanstalige vrouw gebruik van dit recht.
2. De beklaagde wordt gehoord. De voorzitter stelt in een begrijpelijke taal gerichte vragen over de feiten, en de beklaagde krijgt uitgebreid de kans zijn versie van de feiten te geven.
3. Partijen die door een wanbedrijf schade hebben opgelopen, kunnen zich burgerlijke partij stellen. Zij moeten de strafbare feiten, de schade en het geëiste bedrag, en het oorzakelijk verband verduidelijken.⁵
4. Vervolgens komt het Openbaar Ministerie (O.M.) aan het woord. De Procureur des Konings geeft haar visie van de feiten die ze op basis van het dossier gevormd heeft. Aan het einde van haar betoog formuleert het O.M. haar vordering voor de verschillende tenlasteleggingen. Vaak verzoekt de procureur een 'maatschappelijke enquête' te laten uitvoeren. Hiermee hoopt het Openbaar Ministerie de feiten beter in hun context te kunnen plaatsen.
5. Daarna krijgt de advocaat van de beklaagde de kans zijn cliënt te verdedigen. Hij vult de uiteenzetting van zijn cliënt aan met de meer technische aangelegenheden: procedurefouten, bewijsmoeilijkheden, verzachtende omstandigheden, etc... en legt eventueel conclusies neer.
6. Dan komt de voorzitter opnieuw aan het woord. Als het O.M. opschorting⁶ of uitstel⁷ van de uitspraak van de veroordeling suggereert, moet de voorzitter hiervoor de toestemming van de beklaagde vragen. De voorzitter verzekert er zich van dat de beklaagde dit begrip begrijpt en legt zo nodig de gevolgen hiervan uit.
7. De beklaagde krijgt nogmaals de mogelijkheid om te reageren op de ten laste gelegde feiten.
8. Tot slot legt de voorzitter een datum vast voor de uitspraak. De beklaagde hoeft bij de uitspraak niet aanwezig te zijn. Bij uitstel legt de voorzitter, in

⁴ Art 14,3,f Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten: 'Bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvordering heeft een ieder, in volle gelijkheid, recht op de volgende minimumgaranties: ... zich kosteloos te doen bijstaan door een tolk, indien hij de taal die ter zitting wordt gebezigd niet verstaat of niet spreekt.'

⁵ Art 3 V.T.SV.

⁶ Bij opschorting van de uitspraak is de tenlastelegging bewezen en wordt de beklaagde schuldig bevonden, maar wordt nog geen straf uitgesproken. De uitspraak van de straf wordt opgeschort gedurende een proeftijd.

⁷ Bij uitstel wordt de uitvoering van de straf opgeschort gedurende een proeftijd.

overleg met de procureur en de advocaat, een nieuwe datum voor behandeling van de zaak vast. Uitgestelde zaken worden eerst zoveel mogelijk om 10.30 u geplaatst; indien te veel zaken aan bod moeten komen, wordt de advocaat om 9u verwacht. Er wordt dus rekening gehouden met de duur die het pleidooi van de advocaat in beslag zal nemen⁸.

9. Wanneer een nieuwe zaak wordt behandeld, wordt zij aangekondigd met nummer, naam en voornaam van de beklaagde(n).

Wanneer de verschillende partijen of het O.M. de voorzitter aanspreken, gaan zij hiervoor rechttop staan. De partijen moeten bovendien bovenstaande structuur strikt respecteren: wanneer de beklaagde het O.M. onderbreekt, maant de voorzitter (ook de advocaat en het O.M.) de beklaagde aan zijn beurt af te wachten. Het is uiteraard van groot belang dat de beklaagde het eerste en laatste woord krijgt, opdat zijn recht van verdediging⁹ optimaal kan worden uitgeoefend.

Opmerkelijk is dat het O.M. als openbare aanklager zich (letterlijk) op hetzelfde niveau, namelijk aan de rechterstafel bevindt, links van de voorzitter. Dit doet toch een zekere hiërarchie, of minstens enige afstand vermoeden tussen enerzijds de voorzitter en de procureur, en anderzijds de beklaagde. Uiteraard zijn zowel het OM als de voorzitter in staat hun onderlinge onafhankelijkheid te behouden, maar het valt te betwijfelen of de beklaagde daar ook zo over denkt. Wellicht zou het beter zijn mocht het O.M. zich als partij op gelijke hoogte van de beklaagde bevinden, al was het maar voor de perceptie van de beklaagde. Dat het O.M. opkomt voor de openbare orde is immers geen excuus voor deze opstelling.

Deze formele regels (rechttop staan, vaste structuur, opstelling...) staan evenwel in schril contrast met de humane houding van de voorzitter en de Procureur des Konings in het algemeen. De voorzitter besteedt opvallend veel belang aan het goed begrip van de reden van verschijning en de betekenis van termen uit het juridisch jargon die voor de beklaagde niet altijd even duidelijk zijn. Deze milde houding zet zich ook door in de vonnissen van de correctionele rechtbank. Voor lichtere wanbedrijven¹⁰ worden vrijwel nooit effectieve straffen uitgesproken. De probatievoorwaarden, uitstel en opschorting werden frequent door het O.M. zelf gesuggereerd.

⁸ Zie hiervoor in bijlage het artikel 'Advocaten met minder spreektijd', Het Nieuwsblad, 7 juni 2005.

⁹ Artikel 6 EVRM

¹⁰ Op de bijgewoonde zitting ging het onder andere om winkeldiefstallen, smaad aan de politie, illegaal verblijf, ongeldig rijbewijs...

Het O.M. baseert zijn relaas van de feiten op het strafdossier zoals het is opgesteld door de politiediensten. Het is vaak op een meer gestructureerde en logische manier aan het woord, en kan hierdoor geloofwaardiger overkomen dan de beklaagde, die de feiten eerder emotioneel benadert. Aangezien de voorzitter zich toch vooral zal baseren op het relaas van het O.M. is het belangrijk dat de verbalisanten hun verslagen waarheidsgetrouw en neutraal opstellen.

Een beklaagde die reeds was aangehouden, werd geboeid binnengebracht in de zittingszaal onder begeleiding van twee agenten. Uiteraard moeten de agenten zich aan de formaliteiten houden, maar dergelijke taferelen zijn nogal stigmatiserend voor de persoon in kwestie. Er moet immers een afweging gemaakt worden tussen veiligheidsmaatregelen enerzijds en bevordering van de maatschappelijke integratie anderzijds. Zo opperde een beklaagde in een andere zaak de vraag hoelang hij zijn strafrechtelijk verleden nog zou meeslepen, nadat het O.M. een veroordeling in 1996 voor drugsdelicten ter sprake bracht, hoewel de huidige zaak over andere feiten ging, die geen inbreuken op de drugswet waren, en dus geen verzwarende omstandigheid van herhaling uitmaakten.

Tot slot kunnen nog een aantal randbemerkingen gemaakt worden.

Ten eerste was het verrassend dat zowel voorzitter, Procureur des Konings als griffier vrouwelijk waren. Dit wijst er wellicht op dat vrouwen behoorlijk goed vertegenwoordigd zijn in de rechterlijke macht, toch wat de lagere rechtbanken betreft.¹¹

Ten tweede hebben wij vastgesteld dat de meeste beklaagden veeleer uit een lagere sociale klasse afkomstig waren of van allochtone afkomst.

Ten derde hebben wij geconstateerd dat gedurende de hele zitting advocaten, beklaagden en toeschouwers de zittingszaal binnen en buiten lopen, wat toch voor nogal wat geroezemoes zorgt.

Tot slot kan opgemerkt worden dat het feit dat de meerderheid van de zaken werd uitgesteld, de gerechtelijke achterstand alleen maar groter maakt.

Door de kennismaking met het verloop van een correctionele zitting, hebben wij ons eveneens gerealiseerd dat een jurist niet uit het oog mag verliezen dat de vele strafbepalingen van de wet de burgers viseren die in de rechtbank een gezicht krijgen.

¹¹ In de Raad van State, het Arbitragehof en het Hof van Cassatie blijkt toch nog een glazen plafond voor vrouwen aanwezig te zijn.

Advocaten met minder spreektijd

Procureur Ivo Carmen: „Gedaan met een halve dag tevergeefs wachten“

LEUVEN - Vanaf september worden de zittingen op de correctionele rechtbank opgedeeld in twee blokken. Op die manier blijft de wachttijd voor zowel advocaten, beklaagden als slachtoffers beperkt tot maximaal twee uur. Nu zit men er een halve dag. Advocaten zullen een beperkte spreektijd krijgen.

De organisatie van de correctionele zittingen op de Leuvense rechtbank kan beter. Dat zeggen procureur des konings Ivo Carmen, stafhouder Christina Van Casteren en Henri Haex, de voorzitter van de rechtbank. Alle betrokken partijen hebben besloten om vanaf september 2005 een strak management toe te passen. „We willen de service verbeteren, want nu zitten mensen vaak vier uur te wachten op hun zaak terwijl het uiteindelijke resultaat niet zelden uitstel is“, aldus voorzitter van de rechtbank Henri Haex.

„Er worden al te vaak rechtszaken uitgesteld, vaak zelfs zonder duidelijke reden. Bovendien kiest men de datum niet met zorg met een nieuw uitstel tot gevolg. Ter compensatie worden correctionele zittingen overboekt, maar die aanpak zorgt dan weer voor een onvoorspelbaar en een ondoorzichtig verloop. Het gevolg: tijdverlies en frustraties bij alle partijen“, aldus Henri Haex, de voorzitter van de rechtbank.

Begrijpelijke taal

De vraag blijft wat we ons concreet moeten voorstellen bij een goed zittingsmanagement. Klantvriendelijkheid misschien? „De service naar het publiek toe moet beter“, zegt procureur des konings Ivo Carmen. „We willen de zittingen opdelen in twee blokken van twee uur. Het is de bedoeling dat een zaak die moet voorkomen ook behandeld zal worden en dat is een enorme stap vooruit qua klantvriendelijkheid. Op die manier krijgen we een voorspelbaar en transparant verloop van de zitting, mede door goede afspraken die op voorhand werden gemaakt. We willen ook werken aan een tijdige dagvaarding -drie maanden voor de zitting- met een toelichting voor de beklaagde in een begrijpelijke taal.“

Ongetwijfeld zal de nieuwe aanpak niet vlekkeloos verlopen vanaf de eerste dag. Hoe zit het bijvoorbeeld met de rechten van de verdediging, want een strak tijdsmanagement houdt allicht ook in dat lange pleidooien voltooid verleden tijd zullen zijn. „Het spreekt voor zich dat we de rechten van de verdediging moeten respecteren. Een goed pleidooi hoeft echter geen uren te duren. De rechter zal op voorhand afspreken met de advocaat hoeveel tijd het pleidooi precies in beslag zal innemen. Als iedereen zich aan de afspraken houdt dan zal onnodig uitstel de uitzondering worden op de Leuvense correctionele rechtbank“, besluiten Henri Haex en Ivo Carmen in koor.

Bart MERTENS, 07/06/2005 Het Nieuwsblad